

Prof. Dr. Helmeczi Balázs

(1928-2010)

Helmeczi Balázs, középiskolai tanulmányait Nyíregyházán végezte a Kertészeti Középiskolában. Rövid ideig a Csaholci Állami Gazdaságban dolgozott, majd 1954-ben a Kossuth Lajos Tudományegyetem Természettudományi Karának biológia-kémia szakán tanári oklevelet szerzett.

Szakmai tevékenysége a KLTE Növényteni Intézetében kezdődött, ahol Soó Rezső professzor meghívására 1951-től 1954-ig demonstrátor-, majd tanársegédként dolgozott. Még 1954-ben átkerült a Debreceni Mezőgazdasági Akadémia, Kémia-Talajtani Tanszékére, amely 1964-ben Mezőgazdasági Kémiai és Talajtani és Mikrobiológiai Tanszékre vált szét. Kezdetben főiskolai, majd egyetemi tanársegéd, 1962-1966-ig egyetemi adjunktus beosztásban dolgozott. Egyetemi docensi kinevezését 1966-ban, az egyetemi tanárit 1970-ben nyerte el, 1998-ban professor emeritus lett.

A viszonylag fiatalon történt professzori kinevezéséhez nagymértékben járult hozzá az 1962-ben benyújtott és 1966-ban véglegesen elfogadott szabadalmi eljárása, amellyel korát két évtizeddel megelőzte. Az általa kidolgozott, ill. feltalált eljárás a biotechnológia területéhez tartozik, amely mint tudományos diszciplína csak a 80-as években vált ismertté. A szabadalmazott találmány címe: „Eljárás növekedést serkentő baktériumos állati tápszer kiegészítő anyag előállítására.” A találmány segítségével a növendék baromfiknál 19-28 %-os súlygyarapodást (ma tömeggyarapodást) lehetett elérni.

Oktatási – nevelési tevékenység. 1954 és 1964 között a Kémia-Talajtan Tanszéken mikrobiológia, talajtan és kémia oktatásával foglalkozott. Két féleven keresztül az akkori Biológiai Tanszéken (helyettesítőként) a növénykórtan oktatásában is részt vett. Nagy feladatot vállalt a mezőgazdasági mikrobiológia tananyagának kidolgozásában és állandó fejlesztésében. Ezt a tantárgyat egész pályafutásán keresztül oktatta nappali és levelező, ill. kiegészítő képzésben részt vevő hallgatók részére. Nemcsak az előadások megtartásában, hanem a gyakorlatok vezetésében is mindvégig részt vett.

A Kémia-Talajtan Tanszék 1964-ben történt szétválása után a tanszékvezető kívánsága szerint a Talajtani Tanszéken maradt és egy év múlva kezdeményezte a tanszék Talajtan és Mikrobiológia névre változtatását. Az új tanszéken elsősorban a mikrobiológia, részben talajtan oktatásával foglalkozott, 1968-tól pedig szakmérnök hallgatók részére „A kémiai növényvédelem biológiai összefüggései” címen lényegében környezetvédelmet oktatott, de a tantárgyat csak 1973-tól (a 280 oldalas jegyzetének megjelenési évétől) nevezték környezetvédelemnek. Környezetvédelmi jegyzetét, amely akkor egyedülálló volt, a MÉM Nívódíjban részesítette.

Az 1980-as években indult szakirányú képzés keretében oktatta az általa kidolgozott mikrobiális biotechnológiát, a tápanyaggazdálkodás mikrobiológiáját és takarmányozási szakmérnökök részére a takarmányozás mikrobiológiáját. Utóbbi tananyagát 1986-ban megjelent egyetemi jegyzetében foglalta össze. 1976 után a környezetvédelmet csak szakmérnökök részére oktatta és 1987-ben Környezetvédelem I. és 1988-ban Környezetvédelem II. címen megjelent jegyzetei egyetemi nívódíjban részesültek.

1994-ben kidolgozta az élelmiszeripari mikrobiológia tananyagát, melynek oktatását több éven keresztül végezte. A molekuláris biológus képzésben általános mikrobiológiát (gombák, algák) és speciál talaj- és vízmikrobiológia is oktatott.

Kutatás. Természettudományi egyetemi doktori címet a KLTE-n szerzett. Az 1965-ben benyújtott, „Az Azotobacter chroococcum felhasználási lehetőségei a mezőgazdaságban” c. dolgozatával 1966-ban mezőgazdasági tudomány kandidátusa tudományos fokozatot szerzett. 1979-ben „Mesterséges ökológiai faktorok talajmikrobiológiai értékelése teresztrisz agrár-ökoszisztémákban” címmel benyújtott értekezése alapján nyerte el a biológiai tudomány doktora tudományos fokozatot.

Tevékenysége a biotechnológiai eljárásokon kívül úttörő jellegű volt a műtrágyák és a herbicidek talaj-mikroorganizmusokra gyakorolt hatásával kapcsolatban is. Kandidátusi értekezésében már 1965-ben azt írta, hogy „... ahogy nő a herbicidek felhasználási területe, úgy válik egyre meghatározóbb ökológiai faktorrá a talaj-mikroorganizmusok számára”.

A szennyvizek és –iszapok mezőgazdasági elhelyezésével kapcsolatos vizsgálatainak eredményeit az 1983-ban készített „szabvány” elkészítésénél is figyelembe vették. Az ő eredményei is hozzájárultak ahhoz, hogy kísérletekre alapozott véleménye szerint ma már a szennyvizek és –iszapok mezőgazdasági hasznosításáról (nem csupán elhelyezéséről) is beszélhetünk.

Említésre méltó eredményeket ért el a biotermesztés talajbiológiai megalapozását tanulmányozó vizsgálataival is, és az integrált gyümölcsstermesztés, a herbicidtakarékos művelés talaj-mikroorganizmusokra gyakorolt hatásával kapcsolatban is.

Vezetői feladatok. 1968-1977 között három ciklusban látott el rektorhelyettesi feladatokat. Erre az időre esik az egyetemi szabályzatok (Szervezeti és Működési Szabályzat, Tanulmányi és Vizsgaszabályzat, stb.) első kidolgozása, és ami még fontosabb, a Főiskola Egyetemmé válása. 1970 tavaszán Helmeczi Balázs professzor fogalmazta azt a 65 oldalas előterjesztést, amelynek alapján 1970 augusztusában az Elnöki Tanács a II. törvénnyel a Debrecen Agrártudományi Főiskolát Agrártudományi Egyetemmé nyilvánította. Így nem véletlen, hogy az Egyetem által létesített Pro Universitate kitüntetést az Egyetem első rektorával (Bencsik István professzorral) együtt, elsőként ő kapta meg.

1978-1985 között a Növénytermesztési és Ökológiai Intézet igazgatóhelyettesi, 1985-1991 között pedig igazgatói feladatait látta el. 1971-től 1994-ig a Talajtani és Mikrobiológiai Tanszék tanszékvezetője volt.

Publikációs tevékenysége. Oktatói tevékenysége során 15 egyetemi jegyzete és egy egyetemi tankönyve (1994) jelent meg, amelyet az FM az agrár egyetemeken és főiskolákon egységes tankönyvvé nyilvánította. Közel 250 közleménye jelent meg főleg magyar, ill. angol, részben orosz nyelven, több közleményét külföldön (Franciaország, Görögország, Brazília) publikálta.

Kutatási eredményeit rendszeresen ismertette folyóiratokban, ill. különböző konferenciákon, kongresszusokon.

Közéleti tevékenység. Számos hazai és nemzetközi tudományos testület munkájában vett részt. Ezek között szerepelt egyetemi, majd egyetemi és kari, városi, megyei és országos testületekben betöltött bizottsági elnöki, vezetői, illetve tagsági tevékenység.

Két ciklusban volt tagja a TMB Biológiai Szakbizottságának, közel 20 évig az Országos Környezetvédelmi Bizottságnak, a Magyar Biológiai Társaság Elnökségének.

Tagja volt a TIT Országos Ügyvezető Kollégiumának, elnöke a TIT Hajdú-Bihar megyei Szervezetének, elnökségnek, ügyvezető elnökségnek.

A MTESZ Hajdú-Bihar megyei Szövetségi Tanácsának tagja, a MTESZ Megyei Környezetvédelmi Bizottságának alelnöke volt.

Elismerések, kitüntetések. Professzor Úr tevékenységét számos alkalommal ismerték el. Többek között: „Pro Universitate” (1984); „Mezőgazdaság Felsőoktatásért Érdemérem” (1993); „Bocskai István díj” (1993); „Hatvani István díj” (1995); „Bugár Pál Emlékérem” (1998); „Pedagógus Emlékérem” (1998); Fáy András díj” (1999); „Mestertanár kitüntetés”(1999).